

RAČUNOVODSTVENO I POREZNO PRAĆENJE DIONICA

Sokolović, Antonela

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:595738>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Stručni studij Računovodstvo

Antonela Sokolović

RAČUNOVODSTVENO I POREZNO PRAĆENJE DIONICA

Završni rad

Osijek, 2021

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Stručni studij Računovodstvo

Antonela Sokolović

RAČUNOVODSTVENO I POREZNO PRAĆENJE DIONICA

Završni rad

Kolegij: Financijsko računovodstvo

JMBAG: 00102278717

e-mail: asokolovic@efos.hr

Mentor: prof. dr. sc. Ivo Mijoč

Osijek, 2021

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Professional Study accounting

Antonela Sokolović

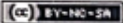
ACCOUNTING AND TAX MONITORING OF SHARES

Final paper

Osijek, 2021

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni
(navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Antonela Sokolović

JMBAG: 00102278717

OIB: 66779315295

e-mail za kontakt: antonela.sokolovic@gmail.com

Naziv studija: stučeni studij Računarstvo

Naslov rada: Računarstveno i poslovno praveње dizajna

Mentor/mentorica diplomskog rada: prof. dr.-sc. Ivo Mijac

U Osijeku, 15. rujna 2021. godine

Potpis Antonela Sokolović

Računovodstveno i porezno praćenje dionica

SAŽETAK

Dionice predstavljaju vlasničke vrijednosne papire koji pružaju pravo vlasništva u određenom dioničkom društvu što ju čini bitnim dijelom financijskih instrumenata odnosno financijske imovine. Poznato je da dionice kao takve sadrže značajan utjecaj pri prezentiranju informacija o financijskom položaju i uspješnosti poslovanja. Uglavnom postoje dvije vrste dionica, vlasničke dionice i povlaštene dionice. Prilikom stjecanja dionica, a ovisno o količini poduzeće koristi određenu računovodstvenu metodu evidentiranja kao što je metoda troška i metoda udjela. Prije priznavanja dionica treba ispuniti određene kriterije, ispunjava li kriterije dionica se priznaje a nakon toga mjeri. U cijelom procesu računovodstva dionica poduzeće se mora pridržavati okvira Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (MSFI), Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS) i Hrvatski računovodstvenih standarda (HSFI). Dionice se klasificiraju u dvije kategorije, u prvoj kategoriji su dionice koje su raspoložive za prodaju a u drugoj se nalaze dionice po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak. Važno je kako su klasificirane jer se shodno tome primjenjuje određeni porezni tretman.

Ključne riječi: financijski instrumenti, dionice, financijska imovina, ulaganje u dionice, MRS, MSFI, ulaganja

Accounting and tax monitoring of shares

ABSTRACT

Shares are equity securities that provide ownership in a particular joint stock company, which makes them essential parts of financial instruments or financial assets. It is known that shares as such have a significant impact on the presentation of information about financial position and business performance. There are mainly two types of stocks, equity stocks and preferred stocks. During the acquisition of shares, depending on the quantity, the company uses a certain accounting method of recording such as the cost method and the share method. Prior to the recognition of shares, certain criteria need to be met, whether the criteria meet the shares is recognized after that measure. In the entire process of accounting for company shares, the framework of International Financial Reporting Standards (IFRS), International Accounting Standards (IAS) and Croatian Accounting Standards (IFRS) must be adhered to. The shares are classified into two categories, in the first category are the shares that are available for sale in the second are the shares at fair value through profit or loss. It is important how they are classified because a certain tax treatment is applied accordingly.

Keywords: financial instruments, shares, financial assets, investment in shares, IAS, IFRS, investments

SADRŽAJ

1.Uvod	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori i metodologija rada	1
1.3. Struktura rada.....	1
2. Pojam i svrha financijskih instrumenata	2
2.1. Komponente financijskih instrumenata	3
2.2. Dionice.....	6
2.2.1. Redovite dionice.....	7
2.2.2. Povlaštene dionice.....	8
2.3. Vrste ulaganja u dionice.....	9
3. Računovodstveni tretman ulaganja u dionice	11
3.1. Okvir računovodstva ulaganja u dionice	11
3.2. Računovodstvene metode.....	13
4. Porezni tretman ulaganja u dionice	18
5. Zaključak	21
Literatura	22
Popis slika.....	24
Popis tablica	25

1.Uvod

1.1. Predmet i cilj rada

Značajan dio vrijednosti ukupne dugotrajne financijske imovine čine upravo dionice što im pruža značajan utjecaj pri prezentiranju informacija o financijskom položaju i uspješnosti poslovanja poduzeća, pa je stoga računovodstveno postupanje s ovim ulaganjima od posebnog značenja. Cilj rada je istražiti računovodstvene tehnike i metode valoriziranja koje se koriste prilikom evidentiranja dionica ali i odgovarajući porezni tretman ovisno o kategorizaciji dionica.

1.2. Izvori i metodologija rada

Uzimajući u obzir da je računovodstveni tretman ulaganja u dionice reguliran propisima, zakonima i standardima financijskog izvještavanja ovaj rad ima za svrhu koristeći sve navedeno uz stručnu literaturu i članke opisati i razjasniti metode evidentiranja dionica ali i porezno praćenje istih kao i njihovu ulogu i važnost kako financijskim izvještajima tako i u financijskom rezultatu. Metode koje su korištene u radu su metoda klasifikacije, metoda deskripcije, metoda komparacije i induktivna metoda.

1.3. Struktura rada

Struktura rada je prikazana u pet cjelina. Nakon uvoda u drugoj cjelini definiraju se financijski instrumenti kao i njihova svrha te se pruža detaljnija teorijska podloga financijske imovine i financijskih obveza. Nadalje, u drugoj cjelini se još definiraju dionice te njihova podjela na redovne i povlaštene. Treća cjelina obrađuje računovodstveni tretman ulaganja u dionice dok se četvrta cjelina odnosi na porezni tretman dionica. Peta cjelina donosi zaključak gdje se sumira sve navedeno. Nakon zaključka prikazan je popis literature koja je korištena prilikom izrade rada.

2. Pojam i svrha financijskih instrumenata

Brojna istraživanja ukazuju da su financijski instrumenti bitna komponenta suvremenog financijskog sustava koja se kako navodi Perčević (2017:3) nalaze odmah uz financijska tržišta i financijske posrednike. Poznata je i važnost financijskih instrumenata prilikom izvještavanja, upravo su Mrša i Čičak (2016:421-430) analizirali izvještavanje o vlastitim financijskim instrumentima u ovom području kao najznačajniji uzročnik posljednje svjetske financijske krize. Financijski instrumenti po svojoj prirodi mogu imati različite svrhe i definicije. Zakon o računovodstvu definira financijski instrument kao „svaki ugovor temeljem kojeg nastaje financijska imovina jednog poduzetnika i financijska obveza ili vlasnički instrument drugog poduzetnika“ (Narodne novine, br. 78/2015). Mrša i Čičak (2016:422) pružaju detaljnije objašnjenje te financijske instrumente definiraju kao novac, udio u vlasničkoj glavnici ili ugovore pod napomenom da moraju ispunjavati određene uvjete. Prvi uvjet se odnosi na ugovornu obvezu kojom se poduzeće obvezuje da će dostaviti novac kao i neki od financijskih instrumenata drugom poduzeću ili napraviti razmjenu financijskog instrumenta pod potencijalno nepovoljnim uvjetima s drugim poduzećem. Nadalje, drugi uvjet se odnosi na ugovoreno pravo koje omogućava drugom poduzeću da primi novac od poduzeća s kojim ima ugovor te da pod potencijalno povoljnim uvjetima razmijeni financijski instrument. Mrša i Čičak (2016) smatraju kako je smisao definicije financijskih instrumenata jasna. Razlog za takvo mišljenje proizlazi iz činjenice da se njome zahtijeva podmirenje ugovorene obveze, novcem ili vlasničkim udjelom u poduzeću.

Obzirom da financijski instrument predstavlja čitav niz različitih instrumenata tako prenosi vrijednosne papire čine dionice i obveznice dok instrumente tržišta i novca predstavljaju trezorski i blagajnički zapisi. Obveznice „obvezuju izdavatelja da plati određeni iznos na određeni datum, uglavnom s periodičnom isplatom kamata“ (Orsag,2002:48). Kao jedan od financijskih instrumenata izdvajaju se jedinice u subjektima za zajednička ulaganja što predstavlja udjele u različitim vrstama fondova. Izvedenice, također, nerijetko pripadaju dijelu financijskih instrumenata a ono što je njima karakteristično je da svoju vrijednost izvode iz vrijednosti osnovnog financijskog instrumenta kako navodi Perčević (2017:12). Izvedenice primjerice mogu biti: opcije, budućnosnice, zamjene, financijski ugovori za razlike i drugi. Prema navodima na službenim mrežnim stranicama Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (2018) ono u čemu se posebno ogledaju financijski instrumenti je činjenica da predstavljaju učinkovit način upotrebe financijskih resursa kod poticanja srednjeg i malog poduzetništva. Uočljivo je iz navedenog da su svrhe korištenja financijskih

instrumenata razne pa su tako svoje mjesto financijski instrumenti zauzeli i u fondovima Europske unije kao novi način korištenja sredstava.

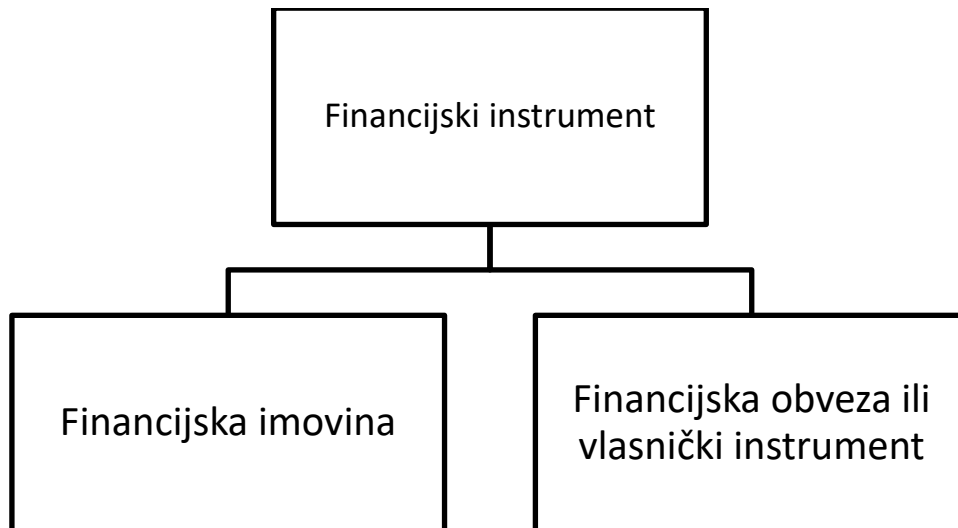
Važno je napomenuti da je regulacija financijskih instrumenata propisana Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja (MSFI) i Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS). Prema Perčević (2017), Međunarodni računovodstveni standard 39 – *Priznavanje i mjerenje* regulira financijske instrumente odnosno njihovo priznavanje i mjerenje dok se Međunarodni računovodstveni standard 32 – *Objavljivanje i prezentiranje* bavi prezentiranjem financijskih instrumenata. Drugim riječima, Međunarodni računovodstveni standard 32 – *Financijski instrumenti – Prezentiranje* bavi se informacijama koje bi se trebale objaviti dok Međunarodni standard financijskog izvještavanja 7 - *Objavljivanje* nalaže poduzećima kakve podatke trebaju objaviti u financijskim izvještajima. Prema Međunarodnom računovodstvenom standardu 7 - *Objavljivanje* podaci koji se objavljuju trebaju uočavati bitnosti financijskih instrumenata osobito zbog financijskog položaja poduzeća ali i rezultata poslovanja. Nadalje, podaci trebaju uočiti rizike koji mogu nastati iz financijskih instrumenata dok je poduzeće izloženo tijekom izvještajnih razdoblja. „Obzirom da su financijski instrumenti od velike važnosti kod pružanja informacija o uspješnosti poslovanja standard Međunarodnom računovodstvenom standardu 9 – *Financijska imovina* donesen je naknadno u svrhu njenog poboljšanja“ (Guzić, 2017:58).

2.1. Komponente financijskih instrumenata

Temeljne sastavnice ili komponente financijskih instrumenata, prema Perčević su (2015:3):

- „financijska imovina
- financijska obveza
- vlasnički instrument“.

Svaka komponenta je objašnjena u nastavku rada.

Slika 1. Shema komponenti financijskog instrumenta

Izvor: izrada autora prema Perčević (2014/2015).

2.1.1. Financijska imovina

Prema mišljenju autora financijskom imovinom smatraju se „financijski instrumenti koji po svojim obilježjima udovoljavaju kriterijima priznavanja imovine, a to su: vjerojatnost buduće ekonomske koristi, pouzdanost mjerenja i kontrola nad koristima i rizicima držanja imovine“ (Vašiček, 2018: 67). Nadalje, kako navodi autor „pri razvrstavanju financijske imovine naglasak je stavljen na kriterij likvidnosti ili unovčivosti imovine“ (Vašiček, 2018:68). Prema navedenim kriterijima financijska imovina dijeli se na dugotrajnu i kratkotrajnu. Dugotrajna financijska imovina predstavlja financijska ulaganja na razdoblje koje je duže od jedne godine dok kratkotrajna financijska imovina predstavlja sva ona financijska ulaganja koja imaju rok dospjeća do jedne godine. Međunarodni računovodstveni standard 32 –*Financijski instrumenti – Prezentiranje* financijsku imovinu između ostalog definira kao svaku imovinu koja je novac dok Nobes (2010:54) smatra da je bitno da se dobro razdijeli novac od ulaganja te ga nikako ne treba shvaćati kao isto jer se vrlo lako može iz jednog oblika pretvoriti u drugi. Prema svojoj definiciji novac je „financijska imovina koja je opće prihvaćena u plaćanju dobara i usluga“ (Novak, 2005:25). Financijska imovina predstavlja i vlasnički instrument drugog subjekta. „Vlasnički instrument je svaki ugovor koji dokazuje udjel u ostatku imovine drugog poduzeća nakon podmirenja svih njegovih obveza. Pritom je financijski instrument vlasnički instrument, a ne obveza, samo pod uvjetom da ne uključuje nikakvu obvezu isporuke novca ili druge

financijske imovine drugom subjektu, a ni razmjene financijske imovine prema uvjetima koji su potencijalno nepovoljni za izdavatelja.“ (Mrša i Čičak, 2016:423).

Prema ovom autoru, početno priznavanje financijske imovine događa se u trenutku „kada subjekt postaje jedna od ugovornih strana na koju se primjenjuju ugovorni uvjeti instrumenata“ (Perčević, 2015:9).

Financijska imovina se za potrebe mjerenja u računovodstvenoj evidenciji i financijskim izvještajima razvrstava u tri kategorije financijske imovine:

- a) „financijska imovina po amortiziranom trošku,
- b) financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit i
- c) financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka“ (Perčević, 2017:19).

Kako navodi Hladika (2018:24) u kategoriju financijske imovine po amortiziranom trošku ulaze dužnički financijski instrumenti kao što su obveznice, blagajnički zapisi itd. Nadalje, u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit mogu se pronaći dužnički i vlasnički instrumenti dok kod financijske imovine po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka svoje mjesto pronalaze vlasnički i dužnički instrumenti te derivati.

Postavlja se i pitanje koja je svrha ulaganja u financijsku imovinu a odgovor leži u prinosima koji dolaze u obliku kamata i dividendi.

Financijska obveza prema Međunarodnom računovodstvenom standardu 32 –*Financijski instrumenti – Prezentiranje* (EUR-Lex,2021) jest svaka obveza koja je :

a) ugovorna obveza :

1. u kojoj se obvezuje isporuka novca ili bilo koje druge financijske imovine,
2. u kojoj se razmjenjuje financijska imovina ili obveze s drugim subjektima,

b) govor koji će se namiriti ili se može namiriti vlastitim vlasničkim instrumentima subjekta u koje spadaju nederivativni ili derivativni instrument.

Kada se govori o financijskim obvezama, misli se na zajmove, dužničke vrijednosne papire te na obveze za kredite. Pojašnjeno, financijske obveze u osnovi uključuju dugove i kamate koje su posljedica korištenja tuđeg novca u prošlosti, račune prema drugim strankama koji su

posljedica prošlih kupnji, zakupnine i zakupi koji se plaćaju vlasnicima prostora koji su rezultat korištenja tuđe imovine u prošlosti.

Nadalje, potrebno je razlučiti još i pojam vlasničkog instrumenta koji po svojoj prirodi predstavlja „svaki ugovor koji dokazuje preostali udio u imovini subjekta nakon odbitka svih njegovih obveza, tj. dokaz o udjelu u neto imovini subjekta“ (Gulin, 2018:3).

Bitno je naglasiti da do priznavanja financijske imovine ili financijske obveze u bilanci trgovačkog društva dolazi samo ako postoji ugovor o tim financijskim instrumentima.

2.2. Dionice

Dionice predstavljaju temeljne instrumente prilikom osnivanja trgovačkih društava što im u poslovnom svijetu daje bitan značaj u puno segmenata dok tržišta dionica često predstavljaju jedan od vodećih sektora gospodarstva u svijetu kada su u pitanju financije. Prema mišljenju autora „Dionice su vlasnički ili glavnički financijski instrument odnosno vrijednosni papiri koji dokazuju udjel njihovih imatelja u kapitalu (glavnici ili neto imovini) dioničkih društava“ (Garman, 2015:412). Drugim riječima, tvrtke izdaju dionice ulagateljima u zamjenu za kapital, koji se koristi za rast i poslovanje tvrtke. Za razliku od dužničkog kapitala, stečenog zajmom ili obveznicom, vlasnički kapital nema zakonski mandat za vraćanje ulagateljima, a dionice, iako mogu isplatiti dividende kao raspodjelu dobiti, ne plaćaju kamate. Gotovo sve tvrtke u svijetu, od malih partnerstava pa do multinacionalnih korporacija, izdaju neke vrste dionica. Dionice privatnih tvrtki ili partnerstava u vlasništvu su osnivača ili partnera. Kako mala poduzeća rastu, dionice se prodaju vanjskim ulagačima na primarnom tržištu. To mogu uključivati prijatelje ili obitelji, a zatim i investitore ili poduzetnike. Ako tvrtka nastavi rasti, postoji mogućnost da će nastojati prikupiti dodatni dionički kapital prodajom dionica javnosti na sekundarnom tržištu putem početne ponude dionica. Nakon početne ponude, dionice neke tvrtke javno trguju i kotiraju na burzi. Za pojam dionica se najčešće veže i pojam ulaganja, ulaganje se najjednostavnije može objasniti kao zapošljavanje novca u svrhu stvaranja dobiti u budućnosti. Povratak uložena kao i zarada predstavljaju najčešći motiv ulaganja u dionice koji povlači određeni stupanj rizika. Ulaganje nije jedini motiv često se ulaganje u dionice događa iz različitih strateških razloga.

Uobičajena podjela dionica je na redovne (obične) dionice i povlaštene (preferencijalne) dionice dok se vrijednost dionice može podijeliti na nominalnu, knjigovodstvenu i tržišnu .

Trenutak kada su sve tri vrijednosti dionice jednake je u trenutku emitiranja. Redovne i povlaštene dionice se objašnjene pod posebnim poglavljima u radu.

Dionice se dodatno mogu podijeliti na:

- „ciklične
- protuciklične
- stabilno rastuće
- dionice male denominacije
- dionice prenosive u pisanom obliku
- defanzivne
- novonastale rastuće dionice“ (Lovrinović, 1997:170).

Prema mišljenju ovoga autora „ne-cikličke dionice su one koje imaju svojstvo da pobjeđuju tržište kada se očekuje usporavanje gospodarskog rasta, dok su cikličke dionice one koje imaju svojstvo da pobjeđuju tržište kada se očekuje ekspanzija gospodarstva. Ne-cikličke dionice još su poznate i kao obrambene dionice, a sposobne su generirati neto dobit neovisno od gospodarskih kretanja jer proizvode ili distribuiraju robe i usluge koje su uvijek potrebne: hrana, energija, voda, plin, lijekovi, pasta za zube i sapuni“ (Poslovni dnevnik). Stabilno rastuće dionice izdaju stabilna poduzeća s visokim profitima koja se stalno šire i razvijaju sa kvalitetnim proizvodima. Dionice s malim denominacijama izdaju mala poduzeća te su najčešće okarakterizirane kao rizične. Dionice koje su prenosive u pisanom obliku karakterizira složeniji prijenos i usporavanje trgovine te su slabije utržive. Kod defanzivnih dionica potražnja za proizvodima je uglavnom stalna stoga recesija ne utječe na njenu cijenu.

2.2.1. Redovite dionice

Karakteristika redovitih dionica ogleda se u pravu vlasništva i pravu upravljanja nad tvrtkom koja ima dioničar. Ivanović (2003:207) smatra da se redovite dionice znatno lakše objašnjavaju nego vrijednosni papiri dok im težina leži u analiziranju. Mišljenje autora, kako se da zaključiti, ogleda se u činjenici da redovite dionice nemaju karakteristike kao vrijednosni papiri koji imaju ograničeni vijek te gornju kunsku granicu za gotovinska plaćanja investitorima.

Ukoliko se gleda sa stajališta investitora postoje dva razloga ulaganja u obične dionice a to su buduće dividende koje bi ostvarili i porast tržišne vrijednosti kojom bi zaradili. Ono što redovite

dionice još nude jesu razna prava dioničaru kao što je pravo na proporcionalni udio u ostvarenom rezultatu, rezidualno pravo na zarade poduzeća kao i na imovinu poduzeća. Redovna ili obična dionica svom vlasniku omogućuje glasa na godišnjoj skupštini dioničara i pravo prvenstva kupnje novoemitiranih dionica proporcionalno broju dionica koje posjeduju. Ono što redovite dionice nude je i pravo uvida u poslovne knjige.

Za dioničare je od iznimne važnosti da su upućeni u statute poduzeća kao i u sami njen rad uključujući i već navedene poslovne knjige kao i financijske izvještaje poduzeća. Vlasnik povlaštenih dionica ima zajamčeno pravo na dividendu dok to nije slučaj s redovnim dionicama. „Pravo ograničene odgovornosti jako je dobro za redovne dioničare iz razloga što ukoliko dođe do stečaja, dioničari odgovaraju samo do onog iznosa koliko je bilo njihovo inicijalno ulaganje. Sva njihova osobna imovina ostaje sigurna“ (Bračko, 2019:10). Prednost dioničara koji posjeduju obične dionice leži u tome da iako preuzimaju veći financijski rizik od prioriternih dioničara korporacije, često mogu ubirati veće nagrade. Ako trgovačko društvo ostvaruje veliku dobit, vjerovnici i povlašteni dioničari ne dobivaju više od fiksnih iznosa na koje imaju pravo, dok obični dioničari mogu podijeliti neočekivano između sebe.

2.2.2. Povlaštene dionice

„Povlaštene dionice tj. prioritetne dionice svojim vlasnicima daju pravo na unaprijed određeni iznos dividende bez obzira na ostvarenu dobit društva te ne nose pravo glasa na skupštini društva“ (Novak, 2005:28). Bitna karakteristika je da pružaju povlašteni položaj u odnosu na obične dionice a ogleda se u pravu prvenstva kod isplate dividendi i likvidacijske mase. „Povlaštene dionice su smještene između dužničkih i vlasničkih vrijednosnica, te sjedinjuju nedostatke i prednosti oba oblika dugoročnih financijskih sredstava“ (Lubina, 2016:9).

Ograničenje dioničara povlaštenih dionica se ogleda u nemogućnosti pokretanja stečaja u slučaju neisplate dividende. Neto dobit društva povećavaju prioritetne dionice jer su dio glavnice društva što donosi mogućnost većeg stupnja zaduženosti. Ukoliko je dobit društva nesigurna dividende se ne moraju isplatiti jer su fleksibilnije od zaduženja te ne postoji datum dospijeca povlačenja vrijednosnice. Veliki dio spomenutih dionica je kumulativan, drugim riječima „neisplata dividende bilježi se u zaostatku duga koji mora biti isplaćen u cijelosti prije nego li se isplati običnim dioničarima“ (Lubina, 2016:9).

Lubina (2016:9-10) objašnjava da sve veći broj povlašćenih dionica u svijetu sadrži pravo opoziva što znači da pri padu kamatne stope, dioničko društvo može iskoristiti pravo opoziva uz cijenu koja je određena formalnim sporazumom između dioničkog društva i dioničara dok se manji broj povlašćenih dionica može zamijeniti u obične dionice po volji investitora. Upravni odbor može glasati za pretvaranje dionica te ulagač može imati mogućnost konverzije ili dionica može imati određeni datum na koji se automatski pretvara. Hoće li to biti povoljno za ulagača, ovisi o tržišnoj cijeni običnih dionica. Često se s aspekta investitora u odnos stavljaju povlašćene dionice s obveznicama i običnim dionicama. Obveznice daju manji prihod od povlašćenih ali imaju manji rizik te se cijene obveznica mijenjaju rjeđe kod iste promjene kamatne stope. Usporedi li se obična dionica s preferencijalnom, preferencijalna daje manji ukupni dohodak te je manje i rizična. Najčešći kupci povlašćenih dionica jesu institucije zbog određenih poreznih pogodnosti koje su im dostupne, ali koji nisu za pojedinačne ulagače.

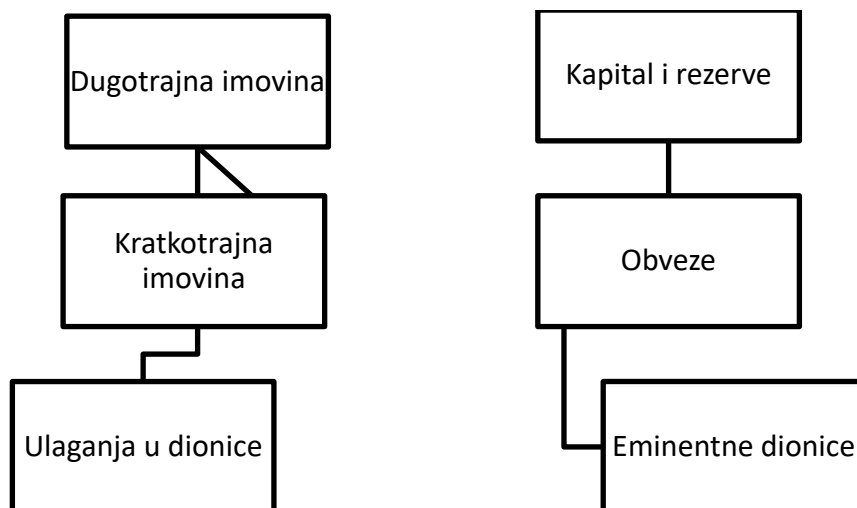
2.3. Vrste ulaganja u dionice

Prema ovom autoru „kada se govori o ulaganju u vlasničke instrumente tada se predstavlja financijska imovina temeljem koje investitor dokazuje vlasnički udjel u kapitalu emitenta vlasničkog instrumenta te stječe potraživanja prema njegovoj neto imovini kao i pravo na dividendu“ (Perčević, 2017: 97).

Ulaganja u dionice mogu biti klasificirana u :

- „financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak,
- financijsku imovinu raspoloživu za prodaju.

Klasifikacija ovisi o namjeri društva“ (Perčević, 2015:6).

Slika 2. Shema ulaganja i izdavanja dionica unutar bilance

Izvor: izrada autora prema Perčević (2014/2015).

Slika prikazuje stavke aktive i pasive bilance. Dionice se emitiraju iz pasive odnosno kapitala i rezervi dok se ulaganja u dionice klasificiraju u aktivu odnosno pod stavke dugotrajne i kratkotrajne imovine.

Perčević (2017:99) i Crnković (2008:48) se slažu u vrstama ulaganja u dionice. Naime, prema ovom autoru, raspodjela je sljedeća :

- „ulaganja u dionice od 20% nema utjecaja na poslovnu i financijsku politiku društva
- ulaganje u dionice od 20% do 50% postoji značajan utjecaj na poslovnu i financijsku politiku društva
- ulaganje u dionice više od 50% postoji kontrola nad poslovnim i financijskim politikama društva“ (Perčević,2014/2015:99).

Vrste ulaganja su od bitnog značaja jer se prema njima odabire računovodstvena metoda za evidenciju dionica.

3. Računovodstveni tretman ulaganja u dionice

3.1. Okvir računovodstva ulaganja u dionice

Perčević (2017:21) smatra da ulaganje u dionice koje u suštini predstavlja financijsku imovinu je definirano određenim pravilima i zakonima koji su se dužni poštivati, a u pitanju su međunarodni računovodstveni standardi, međunarodni standardi financijskog izvještavanja te hrvatski standardi financijskog izvještavanja.

Od međunarodnih računovodstvenih standarda izdvajaju se neki koji su već spomenuti u radu, a to su:

- Međunarodni računovodstveni standard 32 – Financijski instrumenti : Prezentiranje i objavljivanje (NN 136/2009 br. 3312)
- Međunarodni računovodstveni standard 39 – Financijski instrumenti : Priznavanje i mjerenje (NN 136/2009 br. 3312).

Međunarodni računovodstveni standard 32 – *Financijski instrumenti : Prezentiranje i objavljivanje* je od iznimne važnosti jer daje uvid u prezentiranje i objavljivanje financijskih instrumenata. Prikazuje pravila u svezi s razvrstavanjem financijskih instrumenata na financijsku imovinu, financijske obveze ili vlasničke instrumente što je temelj razvrstavanja pripadajućih kamata, dividenda, gubitaka.

Međunarodni računovodstveni standard 32 – *Financijski instrumenti – Prezentiranje* „obuhvaća prezentiranje i objavljivanje financijskih instrumenata. Svrha samog standarda jest utvrđivanje pravila u svezi s razvrstavanjem financijskih instrumenata na financijsku imovinu, financijske obveze ili vlasničke instrumente, na temelju čega se razvrstavaju pripadajuće kamate, dividende, gubitci te dobitci. Uz to, ovaj standard definira okolnosti u kojima je moguće izvršiti prebijanje“ (EUR- Lex, 2021).

Međunarodni računovodstveni standard 39 – *Financijski instrumenti : Priznavanje i mjerenje* usko se povezuje s Međunarodnim računovodstvenim standardom 32 – *Financijski instrumenti: Prezentiranje i objavljivanje* kao i Međunarodni standard financijskog izvještavanja 7 – *Objavljivanje*, a bitnost mu leži u tome da definira pravila u svezi s priznavanjem i mjerenjem financijske imovine, obveza i ugovora koji su vezani za kupnju ili prodaju nefinancijske imovine.

Međunarodni računovodstveni standard 39 – *Priznavanje i mjerenje* „obuhvaća priznavanje i mjerenje financijskih instrumenata. Svrha ovog standarda jest utvrđivanje pravila u svezi s priznavanjem i mjerenjem financijske imovine, obveza i određenih ugovora vezanih uz kupnju ili prodaju nefinancijske imovine“ (EUR- Lex, 2021) .

Kada se međunarodni standardi financijskog izvještavanja stave u kontekst s dionicama od velike važnosti je Međunarodni standard financijskog izvještavanja 7 – *Objavljivanje*, a njegove odredbe primjenjuju na sva poduzeća, mala i velika.

Hrvatski standardi financijskog izvještavanja proizlaze iz Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, domaće računovodstvene teorije i prakse, Direktivi 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o godišnjim financijskim izvještajima, konsolidiranim financijskim izvještajima i povezanim izvješćima za određene vrste poduzeća, a važnost im se ogleda u sastavljanju i objavljivanju financijskih izvještaja malih i srednjih poduzeća na teritoriju Republike Hrvatske. Objavljuju se u Narodnim novinama i u skladu su sa ZOR-om. Ovaj standard ima zadatak da propisuje obvezu priznavanja, evidentiranja i mjerenja kao i objavljivanja financijske imovine.

Prema Hrvatskom standardu financijskog izvještavanja 17 – *Poljoprivreda*, financijska imovina obuhvaća:

1. „udjeli i dionice kod povezanih poduzetnika
2. zajmovi povezanim poduzetnicima
3. sudjelujući interesi osim kod povezanih poduzetnika
4. ulaganja u vrijednosne papire
5. dani zajmovi i depoziti
6. ostala financijska imovina
7. novac“ (NN, 78/2015).

„Financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka je imovina koja je namijenjena trgovanju. U ovu kategoriju pripada financijska imovina koja je pri stjecanju definirana kao takva te koju subjekt nastoji prodati u relativno kratkom vremenu. Zbog kratkoročna, nije uobičajeno da subjekt svrstava dionice u ovu kategoriju jer su one po svojoj prirodi dugotrajna financijska imovina, međutim u slučaju intenzivnog trgovanja (brokerski subjekti), dionice također mogu biti svrstane u ovu kategoriju. Također, bitno je napomenuti da

ulaganja u dionice koje ne kotiraju na aktivnom tržištu te čija se fer vrijednost ne može relativno precizno odrediti ne spadaju u ovu kategoriju“ (Mesarić, 2018:13).

Međunarodni računovodstveni standard 39 – Priznavanje i mjerenje „ulaganja koja se drže do dospijeća su nederivativna financijska imovina s fiksnim ili odredivim plaćanjima i fiksnim dospijećem, koju subjekt namjerava i može držati do dospijeća“ (EUR-Lex,2021) . Upravo zbog toga u navedenu kategoriju pripadaju opcije ili obveznice, zatim financijska imovina u kategoriju raspoložive za prodaju svrstavaju dionice jer kako nalaže Međunarodni računovodstveni standard 39 – *Priznavanje i mjerenje* (EUR-Lex,2021), u tu kategoriju pripada nederivatna financijska imovina određena kao raspoloživa za prodaju ili koja nije razvrstana kao:

- a) „najmovi i potraživanja
- b) ulaganja koja se drže do dospijeća ili
- c) financijska imovina određena po poštenoj vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka“ (EUR-Lex,2021).

3.2. Računovodstvene metode

Prema ovom autoru, „računovodstveno evidentiranje ulaganja u dionice i prihoda od ulaganja u dionice ovisi o visini udjela koji ulagatelj u dionice ostvaruje stjecanjem dionica drugog subjekta (dioničkog društva)“ (Hladika, 2018:139).

Dvije su računovodstvene metode za praćenje ulaganja i prihoda od ulaganja u dionice, a to su:

- „metoda troška ulaganja
- metoda udjela“ (Bračko, 2019:28).

U nastavku rada su grafički u obliku tablice prikazane vrste ulaganja u dionice uz prikazan utjecaj na poslovnu i financijsku politiku društva za svaku komponentu. Nadalje, slika prikazuje načine iskazivanja u računovodstvu i bilanci te odgovarajuću računovodstvenu metodu.

Vrste ulaganja u dionice	Utjecaj na poslovnu i financijsku politiku društva	Iskazivanje u računovodstvu i bilanci	Računovodstvena metoda
Ulaganje u dionice do 20%	Nema utjecaj	- Ulaganja u dionice - Dugotrajna ili kratkotrajna financijska imovina	Metoda troška ulaganja
Ulaganja u dionice od 20% do 50% - ulaganja u pridruženo društvo	Značajan utjecaj	- Udjeli u povezanim društvima - Dugotrajna financijska imovina	Metoda udjela
Ulaganja u dionice preko 50% - ulaganja u ovisno društvo	Kontrola	- Udjeli u povezanim društvima - Dugotrajna financijska imovina	Metoda troška ili metoda udjela + konsolidacija financijskih izvještaja

Slika 3. Prikaz vrsta ulaganja u dionice

Izvor: izrada autora prema Perčević (2014/2015).

Bračko (2019:28) objašnjava da se metoda troška ulaganja koristi se kod ulaganja u dionice do 20% od ukupno emitiranih dionica društva i ono kao takvo nema utjecaj na poslovnu i financijsku politiku društva čije dionice ima u svome vlasništvu. Kod primjene metode troška ulagatelj iskazuje prihod od ulaganja u dionice u visini primljenih dividendi. U slučaju gdje ulagač stiče više od 20% ukupno emitiranih dionica, ulaganje se u računovodstvenoj evidenciji i bilanci iskazuje kao udjeli u povezanim društvima u okviru dugotrajne financijske imovine. Slučaj u kojemu ulagač stekne između 20% i 50% od ukupno emitiranih dionica, on ostvaruje značajan utjecaj na financijsku i poslovnu politiku tog društva i to se ulaganje vodi po metodi udjela. Primjenom navedene metode „prihod od ulaganja dionica iskazuje se u visini udjela koju je napravio ulagatelj u neto dobiti društva čije su vlasništvo dionice. To je oporeziv prihod sve do razdoblja isplate dobiti kada se za isplaćenu dobit umanjuje osnovica poreza na dobit. Knjigovodstveni iznos ulaganja uvećava se za ulagačev udjel u neto dobiti društva, a umanjuje za dividende i ulagačev udjel u gubitku društva“ (Perčević, 2017:334-335).

Bračko (2019:28) navodi da stjecanjem više od 50% ukupno emitiranih dionica drugog subjekta, dolazi do iskazivanja kao ulaganja u povezanim društvima u okviru dugotrajne financijske imovine te ulagatelj uspostavlja kontrolu nad subjektom. Ulagatelj stječe naziv matice a stečeno društvo steče naziv ovisnog društva. Dolazi se do situacije gdje ulagač mora sastavljati odvojene financijske izvještaje i konsolidirane financijske izvještaje. Prema

navodima autora „matično društvo obračunava svoje ulaganje u ovisno društvo po trošku ili po fer vrijednosti (u skladu s MSFI - 9 - *Financijski instrumenti*) ili primjenom metode udjela“ (Orsag, 2003:82).

Primjena metode troška je slijedeća :

„Primjerice, društvo X d.d. steklo 28.11.2019. 300 dionica društva Y d.d. (10%) po cijeni od 600 kn po dionici. Dionice su namijenjene trgovanju, klasificiraju se kao financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak. Društvo Y d.d. ukupno emitira 3.000 dionica. Za primjer uzmimo da se na kraju 2019.godine tržišna cijena dionica nije mijenjala odnosno iznosi 600 kn po dionici. U svibnju 2020.godine društvo Y d.d. izglasava dividende u iznosu od 30.000 kn koje su se isplatile krajem mjeseca. Društvo X d.d. je u lipnju 2020.godine prodalo sve dionice društva Y d.d. po cijeni od 700 kn po dionici“ (Perčević, 2015:47).

Prvi korak je izračunati trošak ulaganja, nakon izračuna trošak ulaganja u dionice iznosi 180.000 kn (300 dionica x 600 kn/dionica). Drugi korak je izračun dividendi te iznosi 3.000 kn (30.000 x 10%). Treći korak predstavlja prodaju dionica.

Prodajna vrijednost – KV = Realizirani prihod od prodaje dionica

$$(300 \text{ dionica} \times 700 \text{ kn/dionica}) - 180.000 = 210.000 - 180.000 = 30.000 \text{ kn}$$

Iznose je potrebno proknjižiti u poslovnim knjigama poduzeća.

Žiro račun	Kratkoročna ulaganja u dionice
180.000 1)	1) 180.000 180.000 3)
Prihodi od dividendi	Potraživanja za dividende
3.000 2)	2) 3.000
Potraživanja za prodane dionice	Prihod od prodaje dionica
3) 210.000	30.000 3)

Slika 4.. Shema knjiženja ulaganja i prodaje dionica metodom troška

Izvor: izrada autora prema Perčević (2014/2015).

Prilikom knjiženja u poslovnim knjigama iznos od 180.000 kn predstavlja odljev na žiro računu poduzeća X d.d. jer u pitanju trošak ulaganja za navedeno poduzeće no konto kratkoročnih ulaganja u dionice je veći za 180.000 kn jer se dionice stjecanjem svrstavaju u kratkotrajnu financijsku imovinu (udio u emitiranim dionicama je manji od 20%). Poduzeće odnosno investitor nema utjecaj na subjekt čije dionice posjeduje. Prilikom prodaje dionica dolazi do prestanka priznavanja kratkoročnih ulaganja što prikazuje treća promjena te se ostvaruje prihod od prodaje. Prihod od prodaje je stavka Računa dobiti i gubitka te kao takva utječe na financijski rezultat poduzeća.

Kako nalaže Međunarodni računovodstveni standard 28 - *Ulaganja u pridružene poduzetnike* „ulaganje u pridruženi subjekt obračunava se primjenom metode udjela od datuma na koji je postao pridruženi subjekt. Prilikom ulaganja svaka se razlika između troška ulaganja i ulagačeva udjela u neto poštenoj vrijednosti određive imovine, obveza i nepredviđenih obveza pridruženog društva obračunava u skladu s MSFI 3 - *Poslovna spajanja*“ (EUR-Lex,2021) .

U nastavku rada se objašnjava primjena metode udjela.

TROŠAK STJECANJA UDJELA (DIONICA)
+ UDJEL U NETO DOBITI PRIDRUŽENOG DRUŠTVA
+ UDJEL U OSTALOJ SVEOBUHVAATNOJ DOBITI PRIDRUŽENOG DRUŠTVA
- IZGLASANE DIVIDENDE PRIDRUŽENOG DRUŠTVA
- UDJEL U GUBITKU PRIDRUŽENOG DRUŠTVA
= KNJIGOVODSTVENA VRIJEDNOST UDJELA U PRIDRUŽENIM DRUŠTVIMA

Tablica 1. Prikaz postupka računanja metode udjela

Izvor: izrada autora prema Perčević (2014/2015)

Za primjer se uzima „Dioničko društvo Klas d.d. kupuje 01.02.2019. na burzi 4.000 dionica društva Mas d.d. po tržišnoj cijeni od 60 kn po dionici. Dioničko društvo Mas d.d ukupno emitira 10.000 dionica. Na kraju godine društvo Mas d.d. iskazalo je neto dobit u iznosu od 120.000 kn. Na skupštini dioničara izglasana je i isplaćena dividenda u iznosu od 5 kn po dionici. Nakon potrebnih izračuna potrebno je proknjižiti navedeno“(Perčević, 2015:53).

Izračun utvrđivanja troška i prihoda je slijedeći:

- „trošak ulaganja= 4.000 dionica x 60 kn/dionica = 240.000 kn
- postotak udjela u dionicama Mas d.d. = $(4.000 : 10.000) \times 100 = 40\%$

- udio u neto dobiti Mas d.d.= $120.000 \times 40\% = 48.000$ kn
- dividende (društva Mas d.d.) = 4.000 dionica $\times 5$ kn = 20.000 kn“ (Perčević, 2015:54).

Udjeli u pridruženim društvima	Žiro račun
1) 240.000	240.000 1)
2) 48.000	
20.000 3)	
Prihod od udjela u neto dobiti pridruženog društva	Potraživanja za dividende
48.000 2)	3) 20.000

Slika 5. Shema knjiženja stjecanja dionica i ostvarivanje prihoda po metodi udjela

Izvor: izrada autora prema Perčević (2014/2015).

Slika 5. prikazuje kako se knjiži stjecanje dionica i ostvarivanje prihoda po metodi udjela. Rezultat troška ulaganja slično kao i u prvom primjeru predstavlja odljev na kontima žiro računa poduzeća dok se udjeli u povezanim poduzećima povećavaju. Umnoškom neto dobiti i postotka udjela u dionicama dobije se prihod od udjela koji se nalazi u računu dobiti i gubitka te kao takav utječe na financijski rezultat. Isplatom dividende nastaje potraživanje dok se udio u pridruženim društvima smanjuje.

Nakon prikazanih primjera metode troška i metode udjela lako se može uvidjeti da su rezultati koji se dobiju prilikom izračuna različiti. U pitanju su različite metode gdje svaka djeluje različito na financijski rezultat, a u globalu i položaj poduzeća.

4. Porezni tretman ulaganja u dionice

Tijekom određenog vremenskog perioda dionice mijenjaju fer vrijednost kada dođe do prodaje može nastati realizirani dobitak ili gubitak. Gledajući s računovodstvenog aspekta nastanak realiziranog dobitka ili gubitka priznaje se u porezne svrhe u razdoblju kada su se dogodili dok se do priznavanja kod nerealiziranog gubitka ili dobitka dolazi u trenutku prodaje dionica. Drugim riječima, nerealizirani gubitak predstavlja privremeno porezno nepriznati rashod. U slučaju da se nerealizirani dobitak knjiži kao prihod te je uključen u dobitak predstavlja oporezivi prihod. Može se gledati i sa stajališta računa dobiti i gubitka odnosno nerealizirani prihodi koji se evidentiraju u RDG-u, porezno su priznati te utječu na visinu porezne osnovice.

Privremene razlike nastaju jer se rashod priznaje tek u razdoblju prodaje. Predstavljaju privremenu razliku knjigovodstvene dobiti i porezne osnovice. Do poreznog priznavanja dolazi tek u razdoblju prodaje te se rashod do tada mora priznati knjigovodstveno.

Međunarodni računovodstveni standard 12 - *Porezi na dobit* ima za cilj propisati računovodstvo poreza na dobit. Osim što se bavi pitanjima iskazivanja tekućih i budućih poreznih učinaka u djelokrug ulazi i priznavanje odgođene porezne imovine proizašle iz neiskorištenih poreznih gubitaka ili neiskorištenih poreznih umanjenja. Dakle, uzimajući u obzir regulativu Međunarodnog računovodstvenog standarda 12 - *Porezi na dobit*, subjekt ima obvezu iskazati privremene razlike u bilanci kao odgođenu poreznu imovinu. Ukoliko je nerealizirana dobit u prethodnom razdoblju prikazana kao prihod te je imala utjecaja na osnovicu poreza na dobit kao takva dovodi do priznavanja nerealiziranog gubitka tekućeg razdoblja u porezne svrhe ograničavajući se do visine nerealizirane dobiti iz prošlog razdoblja. U slučaju gdje je nerealizirani gubitak manji u odnosu na nerealiziranu dobit prethodnog razdoblja, ne nastaje privremena razlika dok u suprotnom nastaje.

Kao primjer se uzima „Poduzeće Osijek d.d. koje kupuje 6.000 dionica subjekta Požega d.d. po cijeni od 50 kuna po dionici. Brokerska kuća je zadužena za nalog kupnje te je naplatila proviziju od 6 kn po dionici. Poduzeće Osijek d.d. ulaganje u dionice klasificira po fer vrijednosti kroz RDG te na dan bilance svodi dionice na fer vrijednost. Tržišna cijena dionica Požega d.d. iznosi 40 kn. Kako bi se lakše shvatio porezni tretman ulaganja u dionice po fer vrijednosti kroz gubitak promjene se knjiže“ (Perčević, 2017:59).

Nerealizirani gubitak = 6 kn/ dionica x 6.000 dionica = 36.000 kn

Privremena razlika (odgođena porezna imovina) = 36.000 kn x 20%= 7.200 kn

Odgođena porezna imovina	Obveza za porez na dobit
1) 7.200	7.200 1)

Slika 6. Prikaz knjiženja poreznog tretmana nerealiziranog gubitka

Izvor: izrada autora prema Perčević (2014/2015).

„Porezni tretman ulaganja u dionice koje su raspoložive za prodaju karakterizira promjena fer vrijednosti dionica“ (Perčević, 2017:139). Povećanje fer vrijednosti uvjetuje povećanje financijske imovine i kapitala dok smanjenje fer vrijednosti uvjetuje smanjenje financijske imovine i kapitala, drugim riječima u slučaju prodaje dolazi do realiziranog dobitka ili gubitka. Navedeni realizirani dobitak i gubitak priznaje se u razdoblju u kojemu se jedan od njih dogodio i iskazao u računovodstvu. S druge strane, nerealizirani gubici i dobiti priznaju se u porezne svrhe u trenutku prodaje dionica. Bitno je i ovdje spomenuti pojam privremenih razlika koje nastaju početnim i naknadnim mjerenjem fer vrijednosti dionica. Dva su tipa privremenih razlika te prema računovodstvenim standardima mogu biti oporezive privremene razlike i odbitne privremene razlike.

„Oporezive privremene razlike su privremene razlike koje će imati za posljedicu oporezive iznose pri određivanju oporezive dobiti (poreznog gubitka) u budućim razdobljima kada će knjigovodstveni iznos sredstava biti vraćen ili obveza podmirena. Zapravo, ove privremene razlike nastaju ako je računovodstvena dobit veća od oporezive dobiti, a u budućnosti će kod ukidanja biti suprotno tj. računovodstvena dobit će biti manja od oporezive dobiti.“ (Idžojtić, 2009:27)

„Odbitne privremene razlike su privremene razlike koje će imati za posljedicu iznose koji se mogu odbiti pri određivanju oporezive dobiti (poreznog gubitka) budućeg razdoblja u kojemu će knjigovodstveni iznos sredstava biti vraćen ili obveza podmirena – porez na dobit plaćen „danas“. Zapravo, ove privremene razlike nastaju ako je računovodstvena dobit manja od oporezive dobiti, a u budućnosti će kod ukidanja biti suprotno tj. računovodstvena dobit će biti veća od oporezive dobiti.“ (Idžojtić, 2009:28)

Porezni učinak oporezive privremene razlike iskazuje se primjenom metode obveze dok se odbitne privremene razlike iskazuju metodom odgode.

Karakteristika dionica koje su raspoložive za prodaju je da je njena tržišna vrijednost uvećana za transakcijske troškove, te na kraju godine nastaju revalorizacijske rezerve a ne prihodi te se priznaju po stopi od 20%.

Za primjer se može uzeti neko poduzeće koje je kupilo dionice po cijeni od 60.000,00 kn. Tržišna vrijednost dionica je tijekom godine porasla i na kraju godine iznosi 85.000,00 kn. Razlika koju dobijemo između te dvije cijene predstavlja revalorizacijsku rezervu. Nadalje, vrijednost revalorizacijske rezerve iznosi 25.000,00 kn, a gore je već navedeno da je stopa revalorizacijskih rezervi 20%.

Vrijednost revalorizacijskih rezervi x stopa % = odgođena porezna obveza

$$25.000 \text{ kn} \times 20\% = 5.000 \text{ kn}$$

Uzmemo li za primjer da nakon nekoliko godina poduzeće proda određene dionice u nekoj vrijednosti, revalorizacijske rezerve se priznaju kao prihod dok će se dio odgođene porezne obveze biti uračunat kroz porez na dobit.

5. Zaključak

Financijski instrumenti su se pokazali kao bitan dio financijskog sustava te su njene komponente kao uloga i značaj važne za kasnije shvaćanje dionica. Osobito važnom komponentom se istakla financijska imovina svojom definicijom i klasifikacijom. Financijska imovina se za potrebe mjerenja u računovodstvenoj evidenciji i financijskim izvještajima razvrstava u tri kategorije: financijska imovina po amortiziranom trošku, financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit i financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka. Dionice su temeljni instrument prilikom osnivanja trgovačkih društava te po svojoj prirodi označuju vlasnički instrument kojim se dokazuje udjel u kapitalu. Osnovna podjela dionica je na redovite i povlaštene a razlika se ogleda u pravu prvenstva isplate zarade poduzeća koja je karakteristična za povlaštene ili preferencijalne dionice. Dionice su regulirane Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja, Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja te Međunarodnim računovodstvenim standardima. U radu se značajno ističe Međunarodni računovodstveni standard 39 - *Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje* i Međunarodni računovodstveni standard 32 - *Financijski instrumenti: prezentiranje*.

Ulaganja u dionice su prikazana u postotcima te označavaju utjecaj na politike društva. Tako na primjer vrsta ulaganja u dionice od 20% nema značajnog utjecaja na poslovnu i financijsku politiku društva dok ulaganja koja su viša od 50% daju značajnu kontrolu u društvu. Vrste ulaganja su u radu definirane kao iznimno bitne jer se prema njima odabire računovodstvena metoda za evidenciju dionica. Dvije su računovodstvene metode za praćenje ulaganja i prihoda od ulaganja u dionice, a to su metoda troška ulaganja i metoda udjela. Kod prestanka priznavanja i početnog priznavanja dionice, događa se promjena fer vrijednosti dionice. Promjena fer vrijednosti evidentira se početnim i naknadnim mjerenjem. Prema tome, uzrok promjena jesu razlike između početnoga te naknadnog mjerenja što prikazuje nerealizirani gubitak ili nerealizirani dobitak. Prodajom dionice se realizira navedeni dobitak ili gubitak. Obzirom da se realizirani dobitci pokazuju kao prihod oni ulaze u kreiranje osnovice za porez na dobitak, dok se nerealizirani dobitak priznaje u porezne svrhe onda kada je nastao. Porezni tretman dionica je ovisno o klasifikaciji dionica podijeljen na porezni tretman ulaganja u dionice klasificirana u kategoriju po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak i na porezni tretman ulaganja u dionice koje su raspoložive za prodaju. Računovodstveni i porezni tretman se pokazao od iznimne važnosti jer preko RDG-a utječe na financijski rezultat društva a kasnije i na izvještavanje što pruža ukupnu sliku nekog društva za vanjske korisnike financijskih izvještaja.

Literatura

1. Bračko, I. (2019). 'Financijski instrumenti na tržištima kapitala i novca', Završni rad, Sveučilište Sjever, citirano: 06.09.2021., <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:798574>
2. Crnković, L. et. al. (2008.) Financijsko računovodstvo, Osijek: Ekonomski fakultet
3. Garman, E. T., Forgue, R.E. (2015). Personal finance 12 th edition, USA Boston: Cengage Learning .
4. Gulin, D. et al. (2001.) Računovodstvo trgovačkih društava, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.
5. Gulin, D. et. al. (2018). Računovodstvo 2- evidentiranje poslovnih procesa, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.
6. Gulin, D., Perčević H. (2013) Financijsko računovodstvo, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.
7. Guzić, Š. (2017). MSFI 9 – Financijski instrumenti. *Računovodstvo, revizija i financije*. (12/2017).
8. Hladika M., Matovina H., Perčević H. (2017.). Računovodstvo financijskih instrumenata, Zagreb
9. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije, agencija hrvatske vlade(2018).Financijski instrumenti Dostupno na: <http://hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/> [pristupljeno: 10.srpnja 2021].
10. Idžojtić, I., Antić,P., (2009). Privremene razlike i učinci na tekuću i buduću poreznu obvezu- odgođena i dospjela porezna obveza, odgođena i porezna imovina Dostupno na: http://www.ripup.hr/newDesign/files/anouncements/seminari/2009-03-12/Privremene_razlike.pdf [pristupljeno 30. kolovoza 2021].
11. Ivanović, S. (2003). 'MANAGEMENT OF COMMON STOCKS', Tourism and hospitality management, 9(1), str. 207-219. Dostupno na: <https://doi.org/10.20867/thm.9.1.19> [pristupljeno 15. kolovoza 2021].
12. Mrša, J., Čičak, J. (2016). 'Izvještavanje o vlastitim izdanim financijskim instrumentima', Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, (Posebno izdanje 2016), str. 421-430. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/203935> [pristupljeno: 14. srpnja.2021].
13. Narodne novine, br. 78/2015. Zakon o računovodstvu. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_08_86_1709.html [pristupljeno 10. srpnja 2021].
14. Nobes, C., Alexander, D. (2010). Financijsko računovodstvo- međunarodni uvod, Zagreb: MATE.

15. Novak, B. (2005.), Financijska tržišta i institucije, 2 izmjenjeno i nadopunjeno izdanje
Osijek: Ekonomski fakultet.
16. Orsag, S (2003.) Vrijednosni papiri, Sarajevo: Revicon.
17. Orsag, S. (2002.), Financiranje emisijom vrijednosnih papira, Zagreb: RIFIN.
18. Perčević H. Prezentacija „Računovodstvo ulaganja u dionice“, akademska godina
2014./2015.), kolegij Financijsko računovodstvo, EFZG. Dostupno na:
https://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/RAC/hpercevic/financijsko_racunovodstvo/Ra%C4%8Dunovodstvo%20ulaganja%20u%20dionice.pdf (pristupljeno: 5.9.2021).
19. Petrov, T. (2008). Poslovni dnevnik, Treba li trenutno kupovati cikličke ili ne-cikličke
dionice? Dostupno na: <https://www.poslovni.hr/vijesti/komentar-treba-li-trenutno-kupovati-ciklicke-ili-ne-ciklicke-dionice-101757> [pristupljeno 30. kolovoza 2021].
20. Primjena Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja s poreznim propisima (2008.),
Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.
21. UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 1126/2008, Međunarodni računovodstveni standard 28 :
Računovodstvo ulaganja u pridružene subjekte, točka 2., SLUŽBENI LIST EUROPSKE
UNIJE. Dostupno na: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex:32008R1126>
[pristupljeno: 5. rujna 2021].
22. UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 1126/2008, Međunarodni računovodstveni standard 39 –
Priznavanje i mjerenje: Priznavanje i mjerenje, točka 43, SLUŽBENI LIST EUROPSKE
UNIJE.1 Dostupno na: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/HR/TXT/?uri=celex:32008R1126> [pristupljeno: 5. rujna.2021].
23. UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 1126/2008, Međunarodni računovodstveni standard 39 –
Priznavanje i mjerenje, Financijski instrumenti : Priznavanje i mjerenje, točka
14.,SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE. Dostupno na: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex:32008R1126> [pristupljeno 30. kolovoza 2021].

Popis slika

Slika 1. Shema komponenti financijskog instrumenta	4
Slika 2. Shema ulaganja i izdavanja dionica unutar bilance	10
Slika 3. Prikaz vrsta ulaganja u dionice	14
Slika 4.. Shema knjiženja ulaganja i prodaje dionica metodom troška.....	15
Slika 5. Shema knjiženja stjecanja dionica i ostvarivanje prihoda po metodi udjela.....	17
Slika 6. Prikaz knjiženja poreznog tretmana nerealiziranog gubitka	19

Popis tablica

Tablica 1. Prikaz postupka računanja metode udjela	16
--	----